

นวัตกรรมกรณีศึกษา การประเมินการปฏิบัติวิชาชีพครูและการส่งเสริมการเรียนรู้
ด้านการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Innovation in Supervision and Evaluation plus Fostering the Learning
on Classroom Action Research for Student Teachers,
Faculty of Education, Chiang Mai University

สุรางคณา ฤกษ์สมบุรณ์¹, ศรีวิไล พลมณี², นันทิยา แสงสิน³ และเสาวนิตย์ เจริญชัย⁴
Surangcana Ruksomboodee¹, Sriwilai Ponmanee², Nanthiya Saengsin³ and
Souwanit Charoenchai⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยที่เสนอแนะแนวทางในการดำเนินการกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมกรณีศึกษานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แก่ (1) รูปแบบการนิเทศที่มีองค์ประกอบของผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศคือ อาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยง นักศึกษา และเพื่อนนักศึกษา (2) เครื่องมือการประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะของนักศึกษา ประกอบด้วย 1) แบบสังเกตการณ์การสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 2) แบบประเมินสมรรถนะด้านความสามารถประเมินปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน 3) แบบประเมินความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน 4) แบบประเมินความสามารถการจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน (3) การเรียนรู้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ซึ่งมีรูปแบบที่มีขั้นตอนในการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน และการสะท้อนคิด โดยทั้ง 3 ขั้นตอนใช้กระบวนการจัดการความรู้ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้สอดแทรกอยู่ในวงจรวิจัยปฏิบัติการ

คำสำคัญ การนิเทศการปฏิบัติงานวิชาชีพครู, เครื่องมือประเมินสมรรถนะวิชาชีพ, การวิจัยในชั้นเรียน, นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

¹ อาจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

200/160 ซ. 13 หมู่ที่ 5 หมู่บ้านศรีอนันต์ทวารนไฮส ต.ฟ้าฮ่าม อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000 E-mail: iamsurangcana@gmail.com

² รองศาสตราจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: ผู้ร่วมวิจัย

³ รองศาสตราจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: ผู้ร่วมวิจัย

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: ผู้ร่วมวิจัย

Abstract

The purposes of this research were to synthesize the innovation of supervision for student teachers in the Faculty of Education, Chiang Mai University.

The research findings were as follows: The instruments were (1) the instructional supervision having participation of supervisors, mentors, peer student teachers and self assessment of student teachers (2) the instrument of teacher's capacities assessment for student teachers according to the teaching professional competency required by the Teacher's Council of Thailand were 1) teaching performance observation form, 2) the competency in assessments and learning management form 3) the classroom action research evaluation form and 4) the performance evaluation of learning and self development form (3) the classroom research learning of student teachers by constructing learning community consist of three operating steps : planning, classroom research practicing and reflection. All of these steps use knowledge management procedure and learning community construction interpolated in research circle.

Keywords Instructional Supervision Students Teachers, Evaluation Instruments for Teaching Professional Competency, Classroom Research, Students Teachers

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา 2542 : 1-23) ได้กำหนดให้วิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพควบคุม การกำหนดเช่นนี้เป็นการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพให้สูงขึ้นส่งผลให้กระบวนการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตครูมีความเข้มข้นและใส่ใจในคุณภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งหนึ่งในกระบวนการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพนี้ การพัฒนาสมรรถนะถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่สำนักมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาให้ความสำคัญและจัดให้มีการประเมินสมรรถนะของครูตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู โดยสมรรถนะที่สำคัญสำหรับผู้ที่อยู่ในวิชาชีพครูจะต้องมีคือ สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะสามารถประเมินและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ทั้งยังสามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนได้ ซึ่งมาตรฐานเหล่านี้ส่งผลให้ผู้ที่จะปฏิบัติงานครูจะต้องมีใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์จึงมีภารกิจหลักในฐานะสถาบันฝ่ายผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยจะต้องมีกระบวนการพัฒนานักศึกษานอกจากการให้ความรู้และทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานจริง หัวใจสำคัญที่จะทำให้นักศึกษามีคุณภาพมากที่สุดก่อนการได้รับใบประกอบวิชาชีพคือ “การฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพ” ซึ่งนักศึกษาจะต้องนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนนำออกไปใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาจริง โดยมีอาจารย์พี่เลี้ยงซึ่งเป็นครูผู้สอนที่ประจำการในสถานศึกษานั้นเป็นผู้คอยช่วยเหลือ ในขณะที่บทบาทของคณาจารย์ของคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์จะต้องทำหน้าที่ในฐานะอาจารย์นิเทศก์ที่คอยควบคุมดูแลให้การฝึกปฏิบัติการวิชานั้นเป็นไปตามมาตรฐานที่ถูกกำหนดไว้ (นันทิยา แสงสิน และคณะ 2553 : 1-3)

อย่างไรก็ตามในสภาวะการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมากมายในสังคม ณ ปัจจุบัน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงระบบและการปฏิรูปการศึกษาทำให้สภาพปัจจุบัน ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์มีหน้าที่ความรับผิดชอบมากขึ้นทั้งในด้านการสอน งานธุรการและงานพัฒนานักเรียน ทำให้นักศึกษาไม่มีเวลาตรวจแผนการจัดการเรียนรู้และเข้านิเทศ นักศึกษาฝึกประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ หรือเมื่อนิเทศการสอนแล้วไม่ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง (มานะ

รักษวงศ์ 2546 : ไม่มีเลขหน้า, อ้างถึงใน นันทิยา แสงสิน และนิธิดา อติภทรนันท์ 2552 : 2-3) ในส่วนของอาจารย์นิเทศก์จากสถาบันผลิตครูนั้นมีการะหน้าที่ ความรับผิดชอบมากขึ้นเช่นเดียวกัน ประกอบกับโรงเรียนปฏิบัติงานวิชาชีพครูอยู่ห่างไกลจากสถาบันผลิตครู ทำให้อาจารย์นิเทศก์ต้องใช้เวลาในการเดินทางนาน ในการนิเทศแต่ละครั้งมีเวลาจำกัดในการให้ข้อมูลย้อนกลับหลังการนิเทศการสอน เพราะต้องรีบกลับไปสอนและปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานวิชาชีพของนักศึกษาครู จากปัญหาดังกล่าวจึงเกิดคำถามในเรื่องของกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา คือ

1. การนิเทศนักศึกษาปฏิบัติงานวิชาชีพครูควรดำเนินการในรูปแบบใดจึงจะมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดด้านจำนวนอาจารย์นิเทศก์ และการเพิ่มทั้งปริมาณและระยะเวลาของการฝึกประสบการณ์ในโรงเรียนฝึกสอนของนักศึกษาครูหลักสูตร 5 ปี

2. เครื่องมือการวัดและประเมินผลสมรรถนะการปฏิบัติงานวิชาชีพของนักศึกษาที่จะใช้ประเมินจากผู้ประเมินหลายฝ่ายควรมีอะไรบ้าง

3. การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อพัฒนาผู้เรียนและวิชาชีพนั้นผู้เกี่ยวข้องจะช่วยนักศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงได้อย่างไร

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องหาคำตอบเพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องของกระบวนการนิเทศที่เป็นงานที่ทำหายของสถาบันผลิตครูดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น บทความนี้จึงนำเสนอผลของการสังเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อจะนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหากระบวนการนิเทศที่สถาบันผลิตครูต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติโดยปรับกระบวนการให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยที่เสนอแนะแนวทางในการดำเนินกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเป็นการวิจัยเอกสาร รายงานการวิจัยเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 3 เรื่อง ในปีงบประมาณ 2553-2554 ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนานวัตกรรมการนิเทศนักศึกษาฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพครู 1 กลุ่มภาษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. การสร้างเครื่องมือประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3. การเรียนรู้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

ขอบเขตทางด้านเนื้อหาที่ใช้ในการสังเคราะห์คือ

- รูปแบบการนิเทศที่ใช้เป็นหลักในการพัฒนานวัตกรรมการนิเทศ
- เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษา
- รูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์เอกสารมีกระบวนการในการวิเคราะห์ดังนี้

1. วิธีการอ่านสำรวจ และการอ่านอย่างมีเป้าหมาย
2. การบันทึกประเด็นสำคัญจากการอ่านลงในแบบบันทึกการสังเคราะห์รายงานผลการวิจัย
3. การสังเคราะห์ข้อมูลจากการอ่าน และการสะท้อนคิดจากคณะนักวิจัยทั้ง 3 รายงานการวิจัยเป้าหมาย

จำนวน 15 คน และนำข้อมูลที่ได้มาเขียนเรียบเรียง สรุป และเขียนรายงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสังเคราะห์รายงานผลการวิจัย ซึ่งมีประเด็นในการสังเคราะห์ ได้แก่ แนวทางการพัฒนารูปแบบการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ในด้าน

1. รูปแบบการนิเทศ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการนิเทศ
3. รูปแบบในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

การสร้างเครื่องมือในการสังเคราะห์เอกสารรายงานผลวิจัยดังกล่าว ใช้กรอบแนวคิดทักษะการอ่านของผู้สังเคราะห์ และมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดแนวทางการสังเคราะห์ที่ตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการวิเคราะห์ โดยการอ่าน 2 รอบ รอบที่ 1 เพื่อสำรวจข้อมูลที่มีทั้งหมด รอบที่ 2 เพื่อเลือกข้อมูลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการวิจัย ซึ่งเป็นการอ่านอย่างมีเป้าหมาย

ขั้นที่ 3 เรียบเรียงสรุปข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญ แล้วจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนคิดร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและคณะผู้วิจัยของงานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง

โดยกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ คือ การสังเคราะห์จากการอ่าน และการสะท้อนคิด ซึ่งความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (ลิวัน สายยศ และอังคณา สายยศ 2543 : 149-154) คือ ความสามารถในการแยกแยะส่วนย่อยของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือประสงคฺ์สิ่งใด นอกจากนั้นยังมีส่วนย่อย ๆ ที่สำคัญนั้นแต่ละเหตุการณ์เกี่ยวพันกันอย่างไรบ้าง และเกี่ยวพันโดยอาศัยหลักการใด การคิดวิเคราะห์จึงต้องอาศัยพฤติกรรมด้านความจำ ความเข้าใจและด้านการนำไปใช้มาประกอบการพิจารณา ความสามารถในการวิเคราะห์แบ่งแยกย่อยออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการหาความสัมพันธ์ หรือความเกี่ยวข้องส่วนย่อยในปรากฏการณ์หรือเนื้อหานั้น เพื่อนำมาอุปมาอุปไมย หรือค้นคว้าว่าแต่ละเหตุการณ์นั้นมีความสำคัญอะไรที่ไปเกี่ยวพันกัน

2. การวิเคราะห์ความสำคัญ เป็นการวิเคราะห์ว่าสิ่งที่มีอยู่นั้นอะไรสำคัญ หรือจำเป็น หรือมีบทบาทที่สุด ตัวไหนเป็นเหตุ ตัวไหนเป็นผล เหตุผลใดถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

3. วิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถที่จะจับเค้าเงื่อนของเรื่องราวที่ว่ายึดหลักการใด มีเทคนิคหรือยึดปรัชญาใด อาศัยหลักการใดกระบวนการใดเป็นกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการคิดวิเคราะห์หลักการจนสามารถสรุปอย่างเป็นหลักการโดยมีเหตุผลรองรับ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยการอ่านเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ จากนั้นสังเคราะห์โดยจัดหมวดหมู่เนื้อหา มีการประชุมกลุ่มเพื่อเสนอผลการวิจัย และฟังการสะท้อนคิดจากผู้วิจัย จากนั้นผู้สังเคราะห์ทำการเรียบเรียงแล้วเขียนรายงานสรุปการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลของการสังเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

นวัตกรรมการนิเทศที่ใช้การดำเนินกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ได้แก่

1. รูปแบบการนิเทศนักศึกษาปฏิบัติงานวิชาชีพครู มีองค์ประกอบของผู้มีส่วนร่วม ในการนิเทศ คือ อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง เพื่อนนักศึกษา และการให้นักศึกษาตรวจสอบตนเอง โดยมีลำดับขั้นตอนของการนิเทศ เริ่มจากอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง เพื่อนนักศึกษา และสุดท้ายเป็นการตรวจสอบตนเองของนักศึกษา ลำดับขั้นตอน การนิเทศ โดยเริ่มจากอาจารย์นิเทศก์ ต่อด้วยครูพี่เลี้ยง เพื่อนนักศึกษา สุดท้ายการตรวจสอบตนเอง นักศึกษาเห็นว่า เหมาะสมดีแล้ว โดยให้เหตุผลว่า อาจารย์นิเทศก์เป็นผู้มีประสบการณ์สูง ให้การนิเทศช่วงแรก ๆ สามารถให้คำแนะนำ ทั้งด้านเนื้อหาวิชา การสอนและการปฏิบัติตน และนักศึกษาได้เรียนรู้แนวทางการนิเทศซึ่งเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ ในการนิเทศเพื่อนต่อไป

2. เครื่องมือการประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ในสาขาวิชาเฉพาะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูซึ่งประกอบด้วย เครื่องมือ 4 อย่าง คือ 1) แบบสังเกต การสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 2) แบบประเมินสมรรถนะด้านความสามารถประเมินปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน 3) แบบประเมินความสามารถในการทำงานวิจัย ในชั้นเรียน 4) แบบประเมินความสามารถการจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน

3. การเรียนรู้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ได้รูปแบบที่มีขั้นตอนดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ การวางแผน เตรียมการ การลงมือปฏิบัติการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และการสะท้อนคิด ใน 3 ขั้นตอนใช้กระบวนการจัดการ ความรู้ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้สอดแทรกอยู่ในวงจรการวิจัยปฏิบัติการ ที่เรียกสั้น ๆ ว่า PAOR ขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ที่ใช้เวลาและความพยายามอย่างมากคือ ขั้นตอนแรกคือ ขั้นการวางแผนเตรียมการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการนิเทศนักศึกษาปฏิบัติงานวิชาชีพครู พบว่ากระบวนการวิจัยเน้นทั้งการออกแบบเอกสาร และการปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง รวมทั้งการเรียนรู้จากกระบวนการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ การประชุม พบปะ ปรึกษาหารือ และการนิเทศของเพื่อน มาหลอมรวมอยู่ในกระบวนการพัฒนาดตนเองและพัฒนาผู้เรียน ข้อเสนอแนะที่ คณะผู้วิจัยพบ คือ ความรู้สึกสบายใจของนักศึกษาที่มีโอกาสได้รับคำแนะนำจากหลายฝ่าย นอกจากนั้นได้พบว่าการให้ ข้อมูลและข้อเสนอแนะจากหลายฝ่ายนั้นสอดคล้องตรงกันเป็นส่วนใหญ่ แต่มีความแตกต่างกันในด้านเทคนิคการสอน สื่การสอนของแต่ละท่าน การให้ข้อเสนอแนะของอาจารย์นิเทศก์จะอิงกับหลักการทางวิชาการและวิชาชีพทางศึกษาศาสตร์ ผ่านการทบทวนและไตร่ตรองมากกว่า สอดคล้องกับบันทึกงาน สังเกต และนิธิตา อติภัทรนันท์. (2552 : 41) ซึ่งกล่าวว่า อาจารย์นิเทศจากสถาบันผลิตครู มีความรู้และประสบการณ์ในการให้คำแนะนำในด้านการจัดการเรียนการสอน นอกจากนั้นการรับฟังข้อเสนอแนะจากอาจารย์พี่เลี้ยงและเพื่อนนักศึกษาทำให้นักศึกษาได้รับแนวคิดที่แตกต่าง อีกประการหนึ่งนักศึกษาได้พัฒนาความสามารถในการคิดไตร่ตรองแยกแยะเทคนิคที่สะท้อนในข้อเสนอแนะของ ผู้นิเทศแต่ละฝ่าย ว่าเป็นทางเลือกเพื่อไปสู่จุดประสงค์เดียวกัน เข้าทำนองว่า สามารถไปถึงที่แห่งหนึ่งได้หลายวิถีทาง ขึ้นอยู่กับวิธีการวิเคราะห์ ความถนัด บุคลิกภาพของตนเองในฐานะครูผู้สอน การพิจารณาความเหมาะสมตามความเฉพาะ ของบริบทชั้นเรียน และนักเรียน

ในสาขาวิชาอื่น ๆ นอกจากสาขาวิชาทางภาษาศาสตร์สามารถนำรูปแบบการนิเทศไปปรับใช้ได้โดยอาจมีการปรับตามความเหมาะสม หรือพัฒนา เพิ่ม ลดกระบวนการตามข้อแตกต่างที่สาขาวิชานั้น ซึ่งในอนาคตควรจะได้นำข้อเสนอรูปแบบการนิเทศนี้ไปสู่การอภิปรายของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย คือ ผู้สอนกระบวนการวิชาจิตวิทยาชั้นเรียน ผู้สอนกระบวนการวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอน การวัด และประเมินผล การออกแบบนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ เป็นต้น

2. เครื่องมือการประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในรายงานผลการวิจัยได้มีการสะท้อนคิดต่อเรื่องนี้โดยสรุปเห็นว่า ควรเพิ่มการทดลองใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นและผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านความสอดคล้องกับกรอบที่ใช้นั้นกับผู้ต้องใช้เครื่องมือจริง และผู้ที่ได้รับการประเมินเพื่อปรับปรุงเครื่องมืออื่น ๆ ให้มีความเชื่อมั่นในด้านการใช้ได้จริง ใช้ได้อย่างสะดวก เหมาะสม และมีความตรงเชิงปฏิบัติ (Practical) นอกจากนี้ยังควรแสดงถึงความสอดคล้องของกระบวนการสร้างเครื่องมือ คือ แบบประเมินทั้ง 4 แบบ ว่าอิงกับหลักการวัดสมรรถนะต่าง ๆ อย่างไร มีหลักทางวิชาการในการสร้างเครื่องมือวัดเพื่อประเมินผลอย่างไร ที่คณะผู้วิจัยใช้สร้างเครื่องมือที่สามารถวัดสมรรถนะของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู ทั้ง 4 สมรรถนะ หากได้เพิ่มกรอบแนวคิด ทฤษฎี การสร้างเครื่องมือที่ใช้จริง และเมื่อสร้างแล้ว ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว ต้องมีการทดลองใช้งานวิจัยโครงการนี้จะสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สถาบันผลิตครูควรมีการใช้เครื่องมือในการประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษาที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อให้เกิดความมั่นใจในวิชาชีพของผู้ปฏิบัติและเพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพสูงสุด (เมธี ปิณฑนันทน์ 2548 : 311-317)

3. การเรียนรู้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้วยเหตุผลของกระบวนการพัฒนานักศึกษาด้านการวิจัยเป็นเป้าหมายที่ชัดเจนที่ทำให้เกิดกลุ่มขึ้นมา กลุ่มเกิดขึ้นเพราะมีโจทย์วิจัยร่วมกันคือ การวิจัยในชั้นเรียน มีหัวข้อที่น่าสนใจร่วมกันคือการพัฒนาผู้เรียน และกลุ่มมีความเชื่อพื้นฐานร่วมกัน รวมถึงวิสัยทัศน์ร่วมของกลุ่ม เป้าหมายหรือธงชัยของกลุ่ม ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญของกลุ่ม ซึ่งโดยรวมแล้วคือ การเรียน การสอนสามารถพัฒนาได้โดยครูผู้วิจัย นี่คือการประเดิมของความภาคภูมิใจที่สมาชิกภายในชุมชนมีส่วนร่วม

ขั้นการวางแผนเตรียมการที่จะทำให้เกิดกลุ่ม และได้กลุ่มที่มีความแน่นเหนียวนั้น คณะผู้วิจัยพบว่าขั้นเตรียมการมีความสำคัญยิ่ง การเปิดเวทีให้ความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และประชุมปฏิบัติการในสิ่งเรียนรู้ใหม่ ๆ เช่น ลักษณะเฉพาะของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การทำแผนพัฒนาผู้เรียนในลักษณะวงจรการวิจัย การบันทึกหลังสอนที่สามารถถอดรหัสทางหลักการสอน กรอบแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญทางวิชาชีพครูเหล่านี้ เป็นเรื่องที่คณะผู้วิจัยในฐานะผู้รู้ต้องมียุทธศาสตร์ในการบรรยาย และจัดการฝึกปฏิบัติให้นักศึกษาดำเนิน

จุดเริ่มของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการสร้างความสนใจร่วมกัน เริ่มต้นที่ความตระหนักในปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน ถือว่าเป็นการสร้างรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งจุดสนใจไปที่เดียวกัน ช่วยลดการยึดติดในตัวตนของผู้ร่วมชุมชนให้เหลือน้อยลง แต่พบว่ามีจุดอ่อนในการมองผู้เรียนว่ามีปัญหาอะไร ต้องการความช่วยเหลืออย่างไร เพราะยังเป็นสิ่งใหม่ที่ครูทั้งรุ่นก่อน และนักศึกษาฝึกสอนให้ความสนใจน้อย หรือไม่ติดเป็นนิสัย การหาปัญหาจึงมักคิดเอาเองว่าอยากวิจัยเรื่องนั้นเรื่องนี้ แล้วอ้างว่านักเรียนมีปัญหา หรือบางครั้งปัญหาของนักเรียนที่ต้องแก้ไขถูกละเลยเป็นเวลานาน ด้วยว่าผู้สอนเห็นเป็นเรื่องปกติ ทำให้ปัญหาพัวพันพอกพูนเพิ่มขึ้น เพราะความรู้บางอย่างของนักเรียนต้องต่อยอดกัน การแก้ไขทัศนคติในการทำวิจัยในชั้นเรียนตามความหมายที่คณะผู้วิจัยพยายามสร้างความเข้าใจนั้นเป็นเรื่องยาก เพราะต้องรื้อระบบคิดเดิม ที่ครูส่วนใหญ่ไม่ได้มองเห็นการวิจัยเป็นรูปวงจร แต่เห็นกระบวนการวิจัยเป็นเส้นตรง จึงดูที่ผลการเรียนรู้ หรือ ผลสัมฤทธิ์ก่อนสอน และหลังสอนเปรียบเทียบกับเท่านั้น เหตุการณ์ระหว่างสอนจึงเป็นเหตุการณ์ที่ถูกละเลย หรือไม่ได้ปรับในทันทีทันใด

ในการสร้างรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ คณะผู้วิจัยได้ทำการสร้างรูปแบบเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ปัญหา สภาพการณ์ในอดีต ความสัมพันธ์ระหว่างคนและองค์กร ฯลฯ มาเป็นข้อมูลเบื้องต้น ทำให้รูปแบบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ค่อนข้างสมบูรณ์ แต่คณะผู้วิจัยได้มีข้อคิดเห็นว่า ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมในเรื่องของการประชุมปรึกษาหารือระหว่างนักศึกษาที่ทำการวิจัยในชั้นเรียน อาจารย์ที่เลี้ยงกับอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งการเพิ่มกระบวนการนี้น่าจะช่วยเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้สูงขึ้น เพราะหัวใจสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้คือ การส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนให้ประสบผลสำเร็จ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ สามารถช่วยแก้ไขปัญหของสถาบันที่มีจำนวนอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงไม่เพียงพอ และการนำรูปแบบการนิเทศใช้ร่วมกับรูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย สามารถช่วยให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและอาจารย์ที่เลี้ยงได้เพิ่มศักยภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาคณะ และวิชาชีพ ดังนั้นอาจารย์นิเทศ อาจารย์ที่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต้องมีการดำเนินชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ต้องใช้เวลาในการพบปะ ปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมสะท้อนคิดเป็นกลุ่ม และในขณะที่ใช้รูปแบบนี้ผู้ใช้อาจถูกข้อจำกัดเหล่านี้กดดันให้ไม่สามารถปฏิบัติรูปแบบอย่างสมบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยขอย้ำว่าสิ่งที่พึงระมัดระวังคือการปฏิบัติออกนอกกรอบ ซึ่งมักพบเห็นเสมอที่การดำเนินการมักทำตามความสะดวกทำไปโดยการยอมจำนนกับปัญหา ดังนั้นผู้บริหารของสถาบันผลิตครูที่ต้องการแก้ปัญหการขาดแคลนอาจารย์นิเทศก์ไม่ว่าจะใช้รูปแบบใด จำนวนอาจารย์นิเทศก์ที่เหมาะสมย่อมเป็นเงื่อนไขสำคัญอยู่เสมอ แต่ทั้งนี้การส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้จะส่งผลในระยะยาวให้เกิดการปฏิบัติควบคู่กับการประเมิน นิเทศ กำกับตัวเอง และเมื่อถึงเวลานั้นความจำเป็นของการนิเทศที่ต้องใช้อาจารย์นิเทศเป็นหลักก็จะลดน้อยลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ไปใช้ในการลดปัญหาจำนวนอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ที่เลี้ยงที่มีจำนวนน้อย หรือ นักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ไม่สามารถเดินทางมาพบอาจารย์นิเทศก์ได้บ่อย
2. ควรมีการพัฒนาประสิทธิภาพทักษะการวิจัยในชั้นเรียนแก่นักศึกษาเพื่อให้นักศึกษามีความสามารถในการทำวิจัยชั้นเรียนเพิ่มมากขึ้น
3. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูควรมีการตรวจสอบตนเองและการประเมินรอบด้าน จากอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ที่เลี้ยงและเพื่อนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัย เช่น การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ หรือบนโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่อาจารย์นิเทศ อาจารย์ที่เลี้ยงและนักศึกษา สามารถใช้งานและมีปฏิสัมพันธ์ได้สะดวกและรวดเร็ว
2. นำเทคนิคอื่น ๆ เช่น การนิเทศโดยเพื่อน หรือ การตรวจสอบตนเอง มาใช้ในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
3. การพัฒนาช่องทางสื่อสารของชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ลดความเป็นทางการและหลีกเลี่ยงการสื่อสารทางเดียว มีการสัมมนาวิชาการ อย่างน้อยเดือนละ 1-2 ครั้ง
4. ควรมีกระบวนการฝึกนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีการตรวจสอบตนเองและปลูกฝังให้ทำอย่างสม่ำเสมอและฝึกทักษะให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในการนิเทศเพื่อนนักศึกษา

บรรณานุกรม

- นันทิยา แสงสิน และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมในการนิเทศนักศึกษาฝึกปฏิบัติงาน
วิชาชีพครู 1 กลุ่มภาษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.
- นันทิยา แสงสิน และนิธิดา อติภัทรนันท์. การศึกษารูปแบบการบูรณาการการนิเทศนักศึกษาปฏิบัติงานวิชาชีพ
ครู 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.
- เมธี ปิรันธนานนท์. สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาส
ฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 พรรษา. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำครุสภา, 2548.
- ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. 19 สิงหาคม 2542. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก
หน้า 1-23.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก, 2543.